

SOCIJALIZACIJA I IDENTITET

ŠTO JE SOCIJALIZACIJA

SOCIJALIZACIJA

- složeni **proces učenja** kojim, interakcijom sa svojom društvenom okolinom, **usvajamo znanja, stavove, vrijednosti i ponašanja** potrebna u svakodnevnom životu
- **spona između pojedinca i društva** kojom pojedinac postaje dio društva, tj. **društveno biće**
- socijalizacijom izgrađujemo i stječemo **identitet** (razvoj ličnosti)

KULTURA I BIOLOGIJA

- Što utječe na razvoj ličnosti?
- John **Locke** (17. st) – čovjek je „*tabula rasa*”
- Charles **Darwin** (19. st) – „biološko nasljeđe”

BIOLOŠKI DETERMINIZAM

GENETIKA

- ponašanje i osobine pojedinaca i grupa su posljedica **nasljeđa** (*sociobiologija*)

KULTURNI DETERMINIZAM

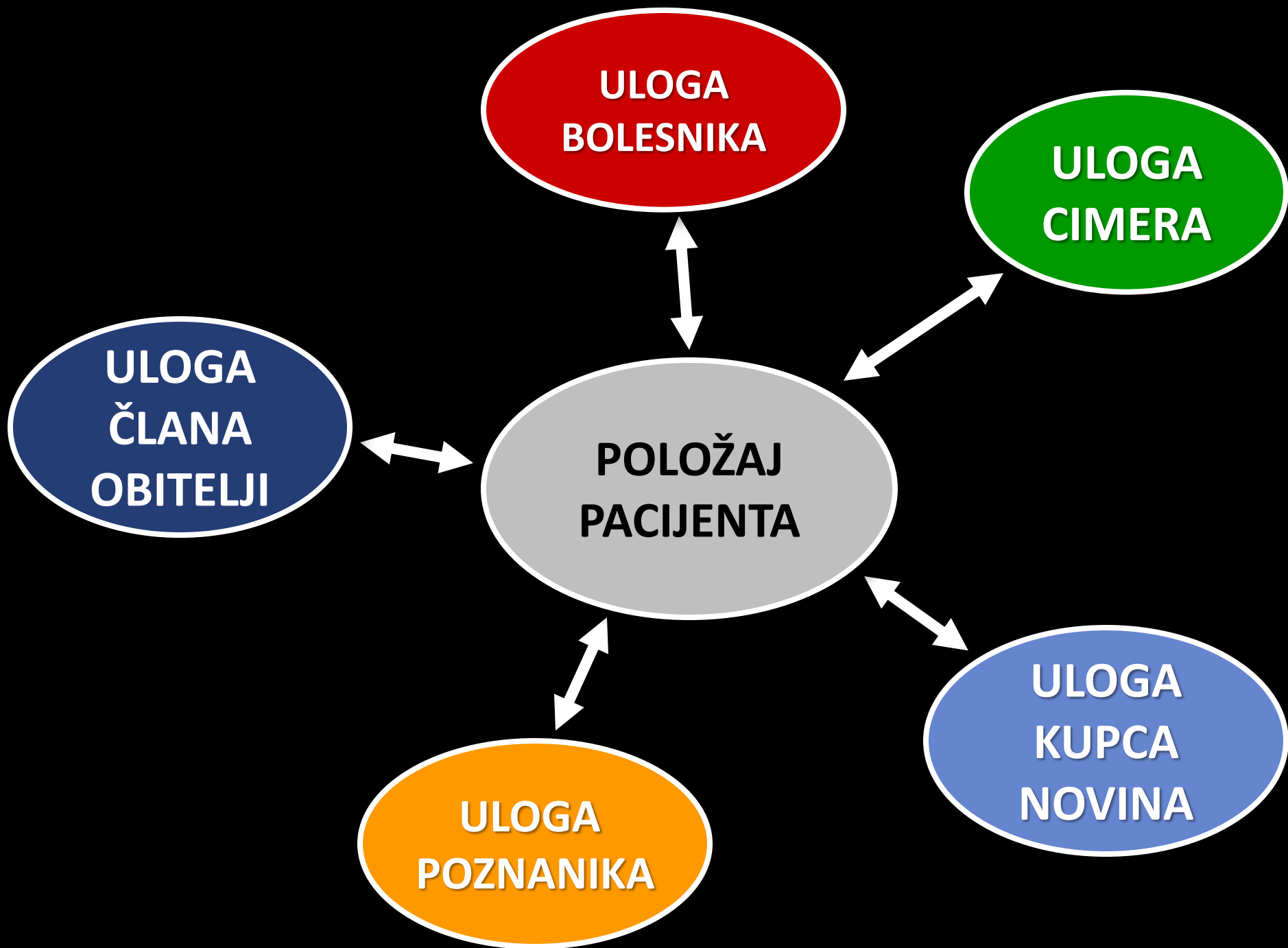
KULTURA

- ponašanje i osobine pojedinaca i grupa su posljedica **socijalizacije** (*sociologija i antropologija*)

DRUŠTVENE ULOGE

DRUŠTVENA ULOGA

- skup društveno **očekivanih značajki i očekivanih ponašanja** (normi) pridruženih određenom dr. položaju
 - *npr. učenik, liječnik, policajac, svećenik...*
- **skup očekivanja povezanih s dr. položajem**
- služe tipizaciji ljudi u kategorije
- uloge se uče socijalizacijom
- uloge su **glavna spona između ličnosti i društva**

IDEALNA ULOGA

skup normi

(ono što bi trebali činiti)

npr. političar po pozivu ili po profesiji

ZBILJSKA ULOGA

stvarno ponašanje

(ono što pojedinci stvarno čine)

npr. razni političari koji su u zadnje vrijeme po sudovima

- **SKUP ULOGA** – **jedan** dr. položaj je povezan s **više** uloga
 - *snop aktivnosti koje se isprepliću s aktivnostima drugih ljudi*
- *svaka uloga pretpostavlja barem još jednu **recipročnu** ulogu (roditelj – dijete, liječnik – pacijent, učitelj – učenici...)*

KONFLIKT (SUKOB) ULOGA

KONFLIKT ULOGA

- situacija u kojoj se pojedinac suočava s **istovremenim ispunjavanjem proturječnih zahtjeva uloge** (ili uloga)
- *npr. vojni kapelan, liječnik privatne prakse, nastavnik koji predaje svome djetetu...*

TIPOVI SOCIJALIZACIJE

PRIMARNA

SEKUNDARNA

PRIMARNA

- u prvim godinama života
- učenje u **obitelji**
- učenje govora, usvajanje normi, misaonih procesa, uloga i stajališta drugih

SEKUNDARNA

- u kasnijem djetinjstvu
- **interakcija s drugim ljudima** (vršnjaci, prijatelji...)
- učenje u **školi** i izvan nje

ANTICIPATIVNA

RAZVOJNA

OBRNUTA

RESOCIJALIZACIJA

TIPOVI SOCIJALIZACIJE

ANTICIPATIVNA

- usmjerena na **buduće uloge** pojedinca
- *npr. učenje u srednjoj školi za budući posao, djevojčice i igranje s lutkama...*

RAZVOJNA

RAZVOJNA

- stalno **prilagođavanje novim ulogama**
- *npr. roditeljstvo, novi posao, bračne vode...*

OBRNUTA

OBRNUTA

- u modernim društvima kada **djeca uče roditelje**
- *npr. imigranti uče svoje roditelje jezik, unučad bake i djedove radu na računalu...*

RESOCIJALIZACIJA

- **učenje potpuno novih obrazaca ponašanja**, ponekad posve suprotnih onim ranije naučenima
- *npr. netko postane nesrećom invalid, vojni logori, mentalne bolnice, samostani...*

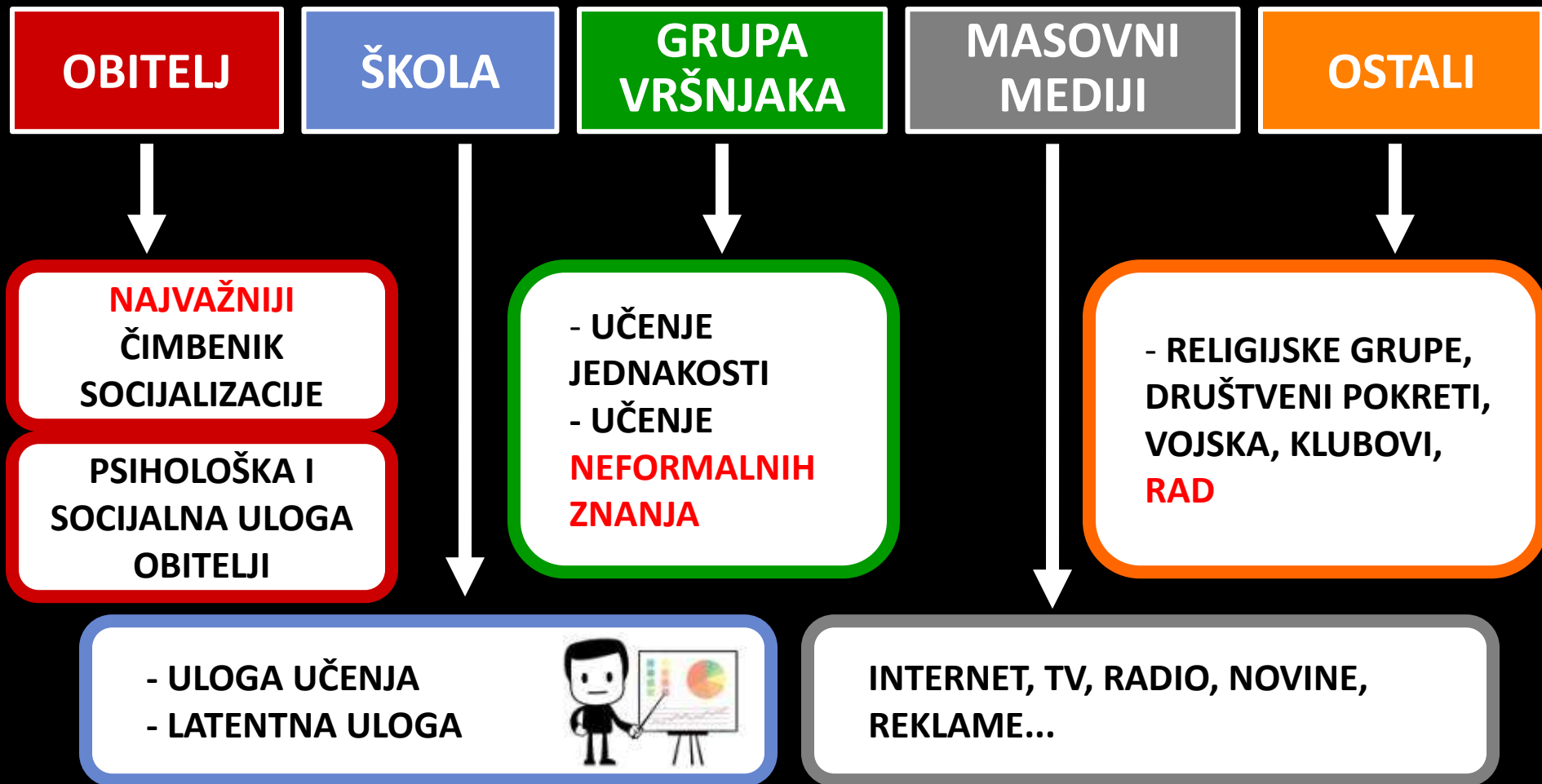

TOTALNE INSTITUCIJE (E. Goffman)

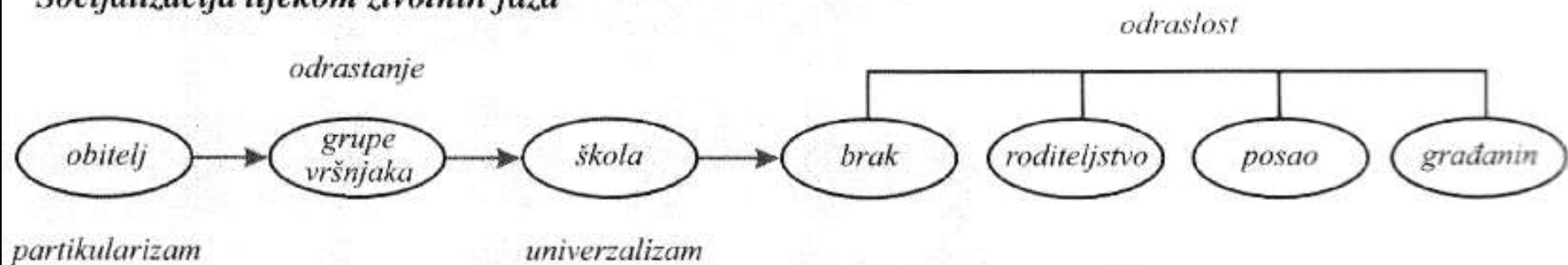
- organizacije čiji su štićenici **podvrgnuti intenzivnim i često ponižavajućim postupcima resocijalizacije**, kojima se želi promjeniti dotadašnji identitet i stvoriti novi

ČIMBENICI SOCIJALIZACIJE

- one **grupe** i **institucije** koje bitno utječu ili u kojima se odvijaju **najznačajniji procesi socijalizacije**

Socijalizacija tijekom životnih faza

IDENTITET

OSOBNI I SOCIJALNI

OSOBNI

- nastaje u interakciji s drugima
- **naglašava razliku** u odnosu na druge

SOCIJALNI

- način na koji pojedinci i kolektiv uspostavljaju razliku u svojim odnosima prema drugim pojedincima i kolektivima

naglašava sličnost
među pojedincima

PRIMARNI I SEKUNDARNI

PRIMARNI

- **nametnut rođenjem**
- osobnost, rod (spol), srodstvo i etnicitet
- **prevladavaju vanjski faktori**

pod utjecajem primarnog identiteta

SEKUNDARNI

- **usvaja se sekundarnom soc.**
- nastaje na temelju primarnog identiteta
- **zanimanje** (klasni identitet), stil života, potrošnja

SPOL

MUŠKI

ŽENSKI

- biološke, anatomske i fiziološke značajke, tj. **tjelesne značajke** muškaraca i žena
- **kulturna univerzalija**

ROD

- **kulturno određen**, simbolički izraz biološke razlike (spol), tj. **socio-kulturno “kodiranje” spolne razlike**
- kulturno definiran – način na koji se roditelji i okolina odnose prema djetetu (*odjeća, govor, igračke...*)

PRIMJERI RAZLIČITOG SHVAĆANJA RODA I SPOLA

VIRDŽINE

PLEME WODAABE

SOCIJALNA KONTROLA I DEVIJANTNOST

SOCIJALNA KONTROLA

- **skup sredstava** kojima se nastoji **osigurati** da većina članova društva **poštuje norme**

DEVIJANTNOST

- **ponašanje koje** iznad prihvatljive mjere **odstupa od normi** što ih **većina** članova skupine ili društva **prihvaća**
- **negativno vrednovano** i **izaziva** neprijateljske **reakcije**

POZITIVNE I
NEGATIVNE

FORMALNE I
NEFORMALNE

SANKCIJE

- svaka **reakcija drugih na ponašanje pojedinca ili skupine**, koja za cilj ima osiguranje **poštivanja normi**

SANKCIJE NORME	POZITIVNE	NEGATIVNE
FORMALNE	POVEĆANJE PLAĆE OPROŠTAJNA VEČERA ODLIKOVANJE DIPLOMA	NOVČANA KAZNA ZATVORSKA KAZNA ISKLJUČENJE POGUBLJENJE
NEFORMALNE	OSMIJEH KOMPLIMENT POZDRAV	UVREDA PONIŽENJE OSTRACIZAM

SOCIOLOŠKE TEORIJE DEVIJANTNOSTI

1. teorija **strukturalnog pritiska**
2. teorija **kulturne transmisije**
3. **konfliktna** teorija
4. teorija **etiketiranja**

TEORIJA STRUKTURALNOG PRITISKA

ANOMIJA – stanje koje dovodi do učestalog devijantnog ponašanja (*Durkheim*)

R. K. Merton – teorija strukturalnog pritiska – odabir sredstva u postizanju društveno prihvaćenih ciljeva – *primjer: američko društvo*

	KULTURNI CILJEVI	INSTITUCIONALIZIRANA SREDSTVA
KONFORMIZAM	PRIHVAĆANJE	PRIHVAĆANJE
INOVACIJA	PRIHVAĆANJE	ODBACIVANJE
RITUALIZAM	ODBACIVANJE	PRIHVAĆANJE
POVLAČENJE	ODBACIVANJE	ODBACIVANJE
POBUNA	odbacivanje prevladavajućih i zamjena novim	odbacivanje prevladavajućih i zamjena novim

TEORIJA KULTURNE TRANSMISIJE

- naglašava sličnosti između načina na koji se uči devijantno ponašanje i načina na koji se uči „normalno” ponašanje
- **Erwin H. Sutherland** – **DIFERENCIJALNA ASOCIJACIJA** ili „s kim si, takav si”
- okolina potiče ili osuđuje kriminalno ponašanje
- većina devijantnog ponašanja se uči u primarnim grupama, posebice u **GRUPI VRŠNJAKA**

GRUPA VRŠNJAKA

- UČENJE JEDNAKOSTI
- UČENJE NEFORMALNIH ZNANJA

KONFLIKTNA PERSPEKTIVA

- postoje **suprotstavljani interesi različitih dr. grupa** (*klase, rasne i etničke grupe, organizacije, sindikati...*)
- dominantne dr. grupe kontroliraju izradu zakona i nameću ih ostatku društva
- **kapitalističko društvo** – češće kažnjava prekršaje vezane za **vlasništvo** (krađe, provale, pljačke...) dok rjeđe kriminal velikih poduzeća
- **zakon nije neutralan** već promiče interese i vrijednosti samo nekih dr. grupa

TEORIJA ETIKETIRANJA

- okolina označava (**etiketira**) pojedince **kao devijantne**, oni počinju sebe doživljavati kao devijantne te se počinju tako i ponašati

ZNAČAJKE DEVIJANTNOSTI

- 1 sam čin nije devijantan, nego način na koji ga drugi definiraju
- 2 **PRIMARNA DEVIJANTNOST** – ponašanje koje krši dr. norme ali prolazi nekažnjeno („uredu je, svi to rade“)
- 3 **nametanje normi i zakona od strane dominantne dr. grupe** – slično kao i KONFLIKTNA TEORIJA DEVIJANTNOSTI
- 4 **SEKUNDARNA DEVIJANTNOST** – devijantnost koju pojedinac usvaja kao odgovor na reakciju (etiketiranje) okoline
- 5 **DEVIJANTNA SUBKULTURA** – pojedinac se pridružuje devijantnoj subkulturi jer je odbačen od ostalih članova društva

Sociološke teorije devijantnosti

<i>Teorija</i>	<i>Osnovno pitanje</i>	<i>Pretpostavka</i>	<i>Izvor devijantnosti</i>	<i>Najbolje objašnjava</i>
Teorija strukturalnoga pritiska	Zašto ljudi krše pravila?	Društvo strukturalnim pritiscima stvara devijantnost.	Ljudi ne mogu postići ciljeve kulturalno dopuštenim sredstvima.	Kriminalno ponašanje pripadnika nižih slojeva motivirano novcem.
Teorija kulturne transmisije	Zašto je devijantnost u nekim grupama prisutnija nego u drugima?	Devijantno ponašanje uči se kao i bilo koje drugo ponašanje.	Ljudi su uključeni u različite subkulture i kontrakulture. Uče stavove i ponašanja od onih s kojima se druže.	Delinkvenciju, maloljetničke bande, devijantne subkulture (npr. narkomansku subkulturu).
Konfliktna teorija	Zašto je društvo strukturirano tako da su neke grupe povlaštene, a druge stigmatizirane kao devijantne?	Institucionalni poredak proizvodi suprotstavljene interese među glavnim društvenim grupama.	Društveni odnosi koji stvaraju društvene nejednakosti i konkurenciju.	Ekonomski i politički kriminal.
Teorija etiketiranja	Kako se ponašanja i ljudi etiketiraju kao devijantni?	Nijedan čin niti osoba nisu sami po sebi devijantni. Devijantnost je stvar društvene definicije.	Ljudi definirani kao devijantni postaju uistinu devijantnima.	Devijantnost među onima koji imaju malo društvene moći.

KORISNI LINKOVI

(za lakše učenje)

- SOCIJALIZACIJA (9:35 min)
 - <https://youtu.be/K-RvJQxqVQc>
- DEVIJANTNOST (9:05 min)
 - <https://youtu.be/BGq9zW9w3Fw>
- TEORIJE DEVIJANTNOSTI (9:45 min)
 - https://youtu.be/06IS_X7hWWI